

دستور موقت (داری فوری)

در قانون و رویه قضایی

به انضمام شرح پرونده‌های قضایی و نظریه‌های مشورتی و...

نویسنده:

محمد رضا فلاح

قاضی سابق - وکیل پایه یک دادگستری - کارشناس ارشد حقوق خصوصی

انتشارات بخل

سرشناسه	فلاح، محمدرضا، ۱۳۴۵-
عنوان و نام پدیدآور	دستور موقت (دادرسی فوری) در قانون و رویه قضایی به انضمام شرح پرونده‌های قضایی و نظریه‌های مشورتی.../ نویسنده محمدرضا فلاح.
مشخصات نشر	تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۸۹
مشخصات ظاهری	۳۱۶ ص.
شابک	۹-۶۱۵-۹۸۱-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	فیپا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	دستور موقت (آئین دادرسی مدنی)
موضوع	دادرسی فوری - - ایران
رده‌بندی کنگره	۱۳۸۹ ف/ ۸۵۵ / ۱۹۲۴ KMH
رده‌بندی دیویی	۳۴۷/۵۵۰۷
شماره کتابشناسی ملی	۲۰۷۶۳۷۵

عنوان کتاب: دستور موقت (دادرسی فوری) در قانون و رویه قضایی

مؤلف: محمدرضا فلاح

ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۸۹

قطع و تیراژ: رقعی، ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

چاپ: شرکت زیتون چاپ بهاران

صحافی: جنگل

شابک: ۹-۶۱۵-۹۸۱-۹۶۴-۹۷۸

email:// Info@junglepub.org

http:// www.junglepub.org

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۵۲۷۵، ۶۶۴۸۶۱۱۶

۰۳۱۱-۳۲۰۵۰۶۷، ۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

علایم اختصاری

ق.ا.م.....	قانون اجرای احکام مدنی
ق.ا.ح.....	قانون امور حسبی
ق.ت.....	قانون تجارت
ق.ث.....	قانون ثبت اسناد و املاک
ق.ا.د.م مصوب ۱۳۱۸.....	قانون آئین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۱۸
ق.ا.د.م مصوب ۱۳۷۹.....	قانون آئین دادرسی مصوب ۱۳۷۹
ق.ر.م.م - ۵۶.....	قانون روابط موجر و مستاجر مصوب ۱۳۵۶
ق.ر.م.م - ۷۶.....	قانون روابط موجر و مستاجر مصوب ۱۳۷۶
ق.م.....	قانون مدنی
ق.م.م.....	قانون مسئولیت مدنی
ق.و.د.د.و.....	قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین

فهرست مطالب

علایم اختصاری

مقدمه

پیشینه تاریخی دستور موقت

فصل اول: تعاریف، مبانی و ارکان دستور موقت..... ۱

- مبحث اول: تعاریف..... ۲
- گفتار اول: تعریف دادرسی - دستور و موقت در لغت و ادب فارسی..... ۲
- الف - تعریف دادرسی:..... ۲
- ب - تعریف دستور:..... ۲
- پ - تعریف موقت:..... ۲
- گفتار دوم: تعریف دادرسی - دستور و دستور موقت در اصطلاح حقوق و قانون..... ۲
- الف - تعریف دادرسی در اصطلاح:..... ۲
- ب - تعریف دستور موقت در قانون:..... ۵
- مبحث دوم: فلسفه، مبانی، شرایط، جهات و مصادیق دستور موقت و دادرسی فوق العاده..... ۷
- فلسفه دستور موقت..... ۸
- گفتار اول: مبانی دستور موقت..... ۹
- الف - فوریت موضوع خواسته..... ۹
- ب - تبعی بودن دستور موقت..... ۱۴
- مثال قضایی از الزام خواندگان بر باز نمودن راه ورود به کوچه مشترک و مطالبه دستور موقت..... ۱۷
- شرح پرونده - خواسته خواهان..... ۲۲
- دادرسی فوری..... ۲۲
- نکته ۱: پیوسته‌های دادخواست..... ۲۴
- نکته ۲: ایراد به طرح دعاوی غیر مرتبط..... ۲۷
- نکته ۳: ایراد به عدم ذکر منشاء ایجاد حق در دادخواست..... ۲۷
- نکته ۴: ایراد به تنجیز خواسته..... ۲۸
- نکته ۵: تفاوت حق ارتفاق با حق استفاده از کوچه..... ۳۰
- نکته ۶: اقرار و کیل..... ۳۰
- نکته ۷: اختیارات دادگاه، موضوع ماده ۱۹۹ ق.آ.د.م..... ۳۱

- هزینه دادرسی - تقویم ۳۱
- امکان تجدیدنظرخواهی ۳۳
- دادگاه صالح ۳۴
- پ - موقتی بودن دستور: ۳۴
- ت - ضرورت أخذ تأمین ۳۸
- ث - تنفیذ دستور موقت ۳۹
- الف) نظریه شماره ۷/۴۰۴۵ مورخ ۱۳۸۰/۵/۱ ۴۱
- ب) نظریه شماره ۷/۴۴۹۷ مورخ ۱۳۸۰/۵/۱۵ ۴۱
- مرجع تأیید دستور موقت دادگاه بخش ۴۲
- گفتار دوم: شرایط دستور ۵۰
- بند اول: شرایط مطالبه دستور ۵۱
- الف - ذی نفع بودن ۵۱
- ب - مطالبه دستور موقت ۵۲
- پ - زمان مطالبه دستور موقت ۵۳
- ت - ضرورت اقامه دعوی اصلی ۵۵
- ث - درخواست یا دادخواست ۵۶
- ج - مندرجات درخواست ۵۷
- چ - هزینه دادرسی دستور موقت ۵۹
- ح - تودیع هزینه تأمین ۶۰
- خ - تدارک دلایل ۶۱
- بند دوم: شرایط صدور دستور موقت ۶۱
- الف - احراز صلاحیت ۶۲
- ب - احراز ذی نفع بودن ۶۳
- پ - احراز زمان تقدیم دعوی اصلی ۶۳
- ت - وصول هزینه دادرسی ۶۳
- ث - احراز فوریت ۶۴
- مثال قضایی از الزام به تحویل مبیع و مطالبه دستور موقت دایر بر منع ورود به ملک و صدور قرار رد دستور به جهت عدم احراز فوریت: ۶۶
- شرح پرونده - خواسته خواهان ۷۰
- نکته ۱: تفکیک بین مالکیت عین و منفعت ۷۰
- نکته ۲: منع ورود به مغازه از طریق دستور موقت ۷۱

نکته ۳: ادعای فسخ بدون طرح دعوی	۷۳
نکته ۴: حکومت اصل تجریدی در اوراق تجاری	۷۴
هزینه دادرسی - تقویم	۷۴
امکان تجدیدنظرخواهی	۷۵
دادگاه صالح	۷۶
ج- ضرورت اخذ تامین	۷۶
ج- تنفیذ دستور موقت	۷۶
گفتار سوم: جهات و مصادیق دستور موقت و دادرسی فوق العاده	۷۷
بند اول: جهات دستور موقت	۷۷
الف- توقیف مال	۷۸
- مثال قضایی از تنفیذ فسخ در قرارداد اجاره به شرط تملیک و مطالبه دستور موقت و لنو آن:	۷۹
شرح پرونده- خواسته خواهان	۸۴
دستور موقت	۸۶
اجاره به شرط تملیک	۸۸
نکته: تنفیذ فسخ قرارداد اجاره	۹۰
هزینه دادرسی - تقویم	۹۱
امکان تجدیدنظرخواهی	۹۱
دادگاه صالح	۹۲
ب- انجام عمل یا منع آن	۹۲
- مثال قضایی از مطالبه وجه موضوع قرارداد و دستور موقت در جهت جلوگیری از پرداخت ضمانت نامه بانکی:	۹۴
شرح پرونده- خواسته خواهان	۹۹
نکته ۱: مطالبات قراردادی	۱۰۰
نکته ۲: دستور موقت در منع پرداخت ضمانت نامه بانکی	۱۰۱
نکته ۳: اصل بر صحت قرارداد است	۱۰۲
نکته ۴: شرط تعدیل قرارداد	۱۰۲
هزینه دادرسی - تقویم	۱۰۳
امکان تجدیدنظرخواهی	۱۰۴
دادگاه صالح	۱۰۴

- مثال قضایی از دعوی اثبات مالکیت - تنفیذ سند عادی - الزام به تنظیم سند رسمی انتقال و مطالبه دستور موقت در جهت جلوگیری از نقل و انتقال پلاک و رد آن: ۱۰۵
- شرح پرونده - خواسته خواهان ۱۱۲
- نکته ۱: تدارک دلایل در دستور موقت ۱۱۳
- نکته ۲: تنفیذ و الزام به تنظیم سند ۱۱۴
- نکته ۳: بیع یا رسید دین ۱۱۷
- نکته ۴: اصل بر عدم ولایت بر دیگری است ۱۱۸
- نکته ۵: رسیدگی دادگاه در معاملات مال مرهونه ۱۲۳
- نکته ۶: تودیع نوشته سفید امضاء به منزله اعطاء وکالت است ۱۲۵
- نکته ۷: عدم پذیرش ایراد جعل در شرایط پرونده ۱۲۶
- نکته ۸: تحویل مبیع و سکوت در برابر تصرفات، دلیل بیع نیست ۱۲۶
- هزینه دادرسی - تقویم ۱۲۷
- امکان تجدیدنظر خواهی ۱۲۸
- دادگاه صالح ۱۲۸
- بند دوم: دادرسی فوری - دادرسی فوق العاده ۱۲۹
- بند سوم: دادرسی فوری در قوانین خاص ۱۳۱
- بند چهارم: مصادیق دادرسی فوری ۱۳۲
- بند پنجم: مصادیق دادرسی فوق العاده ۱۳۷
- مثال قضایی از ابطال اجرائیه و مطالبه توقیف عملیات اجرایی ثبتی: ۱۴۱
- شرح پرونده - خواسته خواهان ۱۴۶
- نکته ۱: توقیف عملیات اجرایی ۱۴۶
- نکته ۲: تجمیع پرونده ها ۱۵۱
- نکته ۳: اناطه امر حقوقی ۱۵۳
- نکته ۴: اصول حاکم بر اسناد تجاری ۱۵۴
- هزینه دادرسی - تقویم ۱۵۶
- امکان تجدیدنظر خواهی ۱۵۶
- دادگاه صالح ۱۵۶
- بند ششم: موارد عدم جریان دادرسی فوری ۱۵۸
- بند هفتم: دادرسی فوری و اجرای احکام ۱۶۵
- مثال قضایی از قرار تأخیر اجرای حکم ۱۶۹
- شرح پرونده: خواسته خواهان ۱۷۱

نکته ۱: اعتراض شخص ثالث	۱۷۱
نکته ۲: دستور موقت یا قرار تأخیر اجرای حکم	۱۷۳
نکته ۳: دلایل رد درخواست	۱۷۵
نکته ۴: وجود نفع در مطالبه دستور	۱۷۶
هزینه دادرسی - تقویم	۱۷۷
امکان تجدیدنظرخواهی	۱۷۷
دادگاه صالح	۱۷۸
بند هشتم: دادرسی فوری در امور حسبی	۱۸۱
بند نهم: دادرسی فوری و تأمین خواسته	۱۸۲
الف - وجوه اشتراک	۱۸۳
ب - وجوه افتراق	۱۸۴
بند دهم: دادرسی فوری و دعوای مالی و غیرمالی	۱۸۵

فصل دوم: مقام و مرجع صالح - رسیدگی و تصمیم دادگاه ۱۸۷

مبحث اول: مقام و مرجع صالح	۱۸۸
گفتار اول: مقام صالح	۱۸۸
الف - مقام اداری	۱۸۸
ب - مقام قضایی	۱۸۹
گفتار دوم: مرجع صالح - صلاحیت دادگاه	۱۹۲
بند اول: مرجع صالح	۱۹۳
الف: دادگاه بدوی	۱۹۳
الف - ۱: صلاحیت ذاتی	۱۹۴
الف - ۲: صلاحیت نسبی	۱۹۵
ب - دادگاه تجدیدنظر	۲۰۰
ب - دیوان عالی کشور	۲۰۲
ت - شورای حل اختلاف	۲۰۳
ث - مراجع اداری	۲۰۴
بند دوم: صلاحیت دادگاه	۲۰۵
الف - سابقه طرح دعوای اصلی	۲۰۶
ب - دادگاه صالح در رسیدگی به دعوای اصلی	۲۰۸
نظریات ابرازی:	۲۰۹

۲۱۱	پ- دادگاه محل وقوع درخواست.....
۲۱۳	مبحث دوم: رسیدگی و تصمیم دادگاه.....
۲۱۳	گفتار اول: رسیدگی دادگاه.....
۲۱۳	بند اول: رسیدگی شکلی یا ماهوی.....
۲۱۸	بند دوم: ترتیب رسیدگی.....
۲۱۸	الف- رسیدگی دفتری.....
۲۲۰	ب- رسیدگی دادگاه.....
۲۲۲	ب- ۱- بررسی صلاحیت.....
۲۲۳	ب- ۲- ضرورت یا عدم ضرورت حضور طرفین.....
۲۲۵	ب- ۳- تأمین و ضرورت آن.....
۲۲۶	۱- فلسفه تأمین.....
۲۲۷	۲- تناسب تأمین.....
۲۲۷	۳- مهلت تودیع تأمین.....
۲۳۳	۴- ضمانت اجرا.....
۲۳۴	۵- رفع اثر از تأمین.....
۲۳۸	گفتار دوم: تصمیم دادگاه.....
۲۴۰	گفتار سوم: اعتراض به تصمیم.....
۲۴۰	الف- اعتراض به تأمین.....
۲۴۱	ب- اعتراض به قبول یا رد درخواست (تجدیدنظر خواهی).....
۲۴۲	پ- اعتراض و خواهی.....
۲۴۲	ت- اعتراض فرجام خواهی.....
۲۴۲	ث- اعاده دادرسی.....
۲۴۳	ج- اعتراض شخص ثالث.....
۲۴۳	۱- اعتراض شخص ثالث بر رأی.....
۲۴۵	۲- اعتراض شخص ثالث (اجرائی).....

فصل سوم: آثار و اجرای دستور موقت..... ۲۴۹

۲۵۱	مبحث اول: ابلاغ و اجرای دستور.....
۲۵۱	گفتار اول: ابلاغ.....
۲۵۱	الف- ابلاغ اوراق قضایی.....
۲۵۲	ب- ابلاغ دستور موقت.....

۲۵۳	گفتار دوم: اجرای دستور موقت
۲۵۴	- نحوه اجرا
۲۵۷	مبحث دوم: آثار دستور
۲۵۷	گفتار اول: اثر فوری
۲۵۸	گفتار دوم: بقاء دستور
۲۶۱	گفتار سوم: عدم تأثیر در ماهیت دعوا
۲۶۲	گفتار چهارم: اعتبار امر قضاوت شده
۲۶۵	مبحث سوم: دستور موقت و خسارت خوانده
۲۶۶	گفتار اول: زمان مطالبه خسارت
۲۶۷	گفتار دوم: ورود خسارت
۲۶۸	گفتار سوم: درخواست یا دادخواست
۲۷۰	گفتار چهارم: جبران خسارت از تأمین
۲۷۳	گفتار پنجم: جهات مطالبه خسارت
۲۷۷	مبحث چهارم: پایان دستور موقت
۲۷۷	گفتار اول: اجرای دستور موقت
۲۷۸	گفتار دوم: تودیع تأمین متناسب از سوی طرف
۲۷۹	گفتار سوم: برطرف شدن جهت دستور
۲۷۹	گفتار چهارم: عدم اقامه دعوای اصلی
۲۸۲	گفتار پنجم: استرداد دادخواست، دعوا و انصراف کلی از دعوا
۲۸۳	گفتار ششم: شکست در دعوی اصلی
۲۸۶	مبحث پنجم: اثر پایان دستور
۲۸۷	نکات کلیدی در دستور موقت
۲۹۳	ضمیمه
۲۹۳	مواد ۳۱۰-۳۲۵ قانون آیین دادرسی مدنی
۲۹۷	فهرست منابع

مقدمه

حقوق از علوم نظری است که دارای گستره وسیعی است. پیچیده شدن زندگی جمعی و تخصصی شدن امور بر مشکلات علوم نظری می‌افزاید. مباحث نظری در دکتربین و کتب مختلف حقوقی ارائه گردید که صرف نظر از مبسوط بودن آنها، حائز نظرات مختلف و متعارض است. علاوه بر آن چهره عملی به خود ندارد. وظیفه قاضی اجرای عدالت از طریق اجرای قانون است. او موظف است در موضوعات مطروحه به تکلیف خود عمل نماید و چون پرونده مطروحه اختلاف در یک موضوع خاص است باید از مواد قانونی موجود، حکم قضیه را صادر نماید و استقراء جزء از کل نماید. از طرفی مراجع قانون گذاری در ایران متعدد است و در طول زمان، قوانین پراکنده‌ای تصویب گردیدند که یکدیگر را نسخ نموده یا تخصیص داده‌اند. رویه قضایی نیز دربردارنده قوانین نانوشته‌ای است که دارای ضمانت اجرای محکمی است. قضات و وکلای جوان به مرور زمان و در اثر تجربه می‌توانند به رویه قضایی دست یابند. اما واقعیت‌های موجود و مشکلات کاری را نمی‌توان نادیده گرفت. دادرسی فوری نهادی خاص و ویژه است و اجرای آن از حساسیت بالایی برخوردار است به همین خاطر است که مقنن، اجرای مقررات دستور موقت را که به طور ویژه در مواد ۳۱۰ الی ۳۲۵ ق.آ.د.م وضع شده است به دادگاه سپرده است. دادرسی به اقتضای شغل قضاوت از درایت و پیچیدگی‌های خاصی برخوردار است که وی را از احاد جامعه متمایز

می‌سازد. لحاظ منافع طرفین و نیز منافع جامعه و جمع بین آنها امری مشکل است، تاسیس‌های مشابهی در قوانین مختلف دیگر در باب دستور موقت وجود دارد که تمایز آنها از دستور موقت موضوع ق.آ.د.م، ضروری است. در این مجموعه سعی گردید تا با استفاده از توان اندک علمی و برخورداری از تجربیات قضایی و با کمک دکترین، دادرسی فوری را بررسی نموده و با ارائه چند نمونه مثال قضایی از پرونده‌های حقوقی، آراء قضایی نیز نقد و بررسی شود و در عمل خواننده با جریان دادرسی نیز آشنا گردد.

مطالب این کتاب در سه فصل شامل: فصل اول- تعاریف، مبانی و ارکان دستور موقت- فصل دوم- مقام و مرجع صالح، رسیدگی و تصمیم دادگاه- فصل سوم- در آثار و اجرای دستور موقت، ارائه می‌گردد. امید است که مورد قبول واقع گردد.

محمد رضا فلاح

آمل- ۱۳۸۹

پیشینه تاریخی دستور موقت

«دستور موقت، نخستین بار به اقتباس از قانون آیین دادرسی مدنی آلمان در قانون قدیم آیین دادرسی مدنی، در مواد ۷۷۰ تا ۷۸۸ پیش‌بینی شده بود.»^۱ و قبل از آن سابقه‌ای در قانون اصول محاکمات حقوقی مصوب ۱۳۲۹ هجری شمسی نداشته است. با تصویب قانون آئین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۱۸ و اصلاحات بعدی آن، مقنن در ماده ۷۷۰ ق.آ.د.م مصوب ۱۳۱۸، وضعیت‌هایی را پیش‌بینی نمود که بیشتر ناظر به اجرای احکام دادگاه‌ها و اجرای اسناد رسمی لازم‌الاجراء ثبتی است. با تصویب قانون اجرای احکام مدنی در سال ۱۳۵۶، مواردی که مشمول ماده ۷۷۰ ق.آ.د.م سابق بوده است از شمول این ماده خارج گردید. همین وضع را اجرای اسناد رسمی لازم‌الاجراء ثبتی داشته است در قوانین پراکنده دیگر نیز نهادهایی مشابه با دستور موقت وجود دارد که تابع آثار و احکام ویژه دستور موقت موضوع آئین دادرسی مدنی نیست. با وضع ق.آ.د.م مصوب ۱۳۷۹، مفهوم ویژه‌ای از دستور موقت ارائه گردید که دارای احکام و آثار خاص خود بوده و شرایط و الزاماتی دارد که آن را از سایر دستورهای موقت متمایز می‌نماید.

۱. آئین دادرسی مدنی و بازرگانی - احمد متین دفتری - چاپ دوم - تهران ۱۳۴۲ - جلد ۲ - ص ۲۳۴.